

Lugupeetud Riigikogu komisjonide liikmed!

7. detsembril toimub majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisistung, kus keskkonnakomisjon ja majanduskomisjon annavad oma arvamuse Euroopa Liidu asjade komisjonile Euroopa Komisjoni "Eesmärk 55" kliimapaketi eelnõude kohta ja tutvustavad Eesti seisukohti pakatile. Leiame, et valitsuse ettevalmistatud Eesti seisukohtades on mitmeid kohti, mis vajavad kliimamuutuste kiire leevendamise vajadust silmas pidades oluliselt nõudlikumat sekkumist. Palume arvamuse andmisel pöörata erilist tähelepanu järgmistele asjaoludele, kuid ka kirjas lõpus viidatud põhjalikumal VV seisukohtade hinnangus toodule:

- Eesti toetab oma "Eesmärk 55" seisukohtadega tasuta heitkoguse ühikute jagamise jätkamist EL kasvuhooonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (EL HKS) osas sektorites kuni aastani 2035. Samuti toetab Eesti Euroopa Komisjoni pakutust vähemambitsioonikat ühikute vähendamist HKS turul. Samal ajal kaaluvad liikmesriigid Euroopa Komisjoni ettepanekut luua uus kauplemisturg hoonetele ja maanteetranspordile EL-s, kus aga tasuta ühikuid ei jagataks. Jätkuv toetus tasuta heitkoguse ühikute jagamisel tööstusele riskib laiema vastupanu tekitamisega kliimapolitikale, sest kaitseb põlevkivitööstust. Ühtlasi nõrgestab see „saastaja maksab“ põhimõtet ja on ebaaus teiste ettevõtete ja tarbijate suhtes.
- Eesti metsadel on arvestatav potentsiaal leevendada kliimamuutusi. Samal ajal aitab mets ka säilitada elurikkust, pakkuda kvaliteetset elukeskkonda ja kodutunnet kogukondadele ning stabiilset puiduvaru puidutöötajatele. Kogu selle potentsiaali rakendamiseks tuleb, võrreldes tänase tasemega, möödapääsmatult vähendada raiemahte. Valitsuse seisukoht ignoreerib osaliselt seda potentsiaali ning argumenteerib eksitavate väidetega, justkui poleks raiemahu vähendamine "Eesmärk 55" paketi ettepanekuga kooskõlla viimiseks ja LULUCF valdkonnas Eestile pakutud eesmärgi täitmiseks võimalik või on see liiga suure sotsiaalmajandusliku mõjuga.

Järgnevalt põhjendame eelkirjeldatud tähelepanekuid:

EL lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem

Valitsuse kinnitatud EL HKS-i puudutava seisukoha 2.2 kohaselt toetab Eesti eelistatult kõrgemat heitkoguste lineaarset vähendamistegurit ehk LRF-i (5,1%) Euroopa Komisjoni pakutud ühekordse liigsete ühikute EL HKS turul vähendamise (nn *rebasing*) ning madalama LRF-i (4,2%) asemel. Selline lähenemine ei lahenda aga praegust probleemi, kus lubatud heitkoguste ühikuid (LHÜ) on süsteemis liiga palju. 2019. aastal ehk enne Covid-19 pandeemiat hindas Euroopa Komisjon süsteemis olevate LHÜde ning tegelike heitkoguste vaheks [ca 250 miljonit LHÜd](#). Ka valitsuse seisukohtade seletuskirja punktis 2.1 on välja toodud, et EL HKS eesmärgi täitmist aitab tagada üksnes LHÜde vähenemine turul. Liiga suur hulk ühikuid turul tekitab isegi kõrge LHÜ hinna puhul olukorra, kus juhul kui LHÜsid on süsteemis rohkem sellest, kui on käitistel vajadus, kaotavad nad võime anda signaali heitme vähendamiseks ja rohepöördeks.

Ka Euroopa Komisjoni [mõjuhindangus](#) süsinikuturule nenditakse, et valikud, mis hõlmavad endas LHÜde ühekordset vähendamist (ehk nn *rebasing*'ut) viivad üldiselt madalama LHÜde hulga ni kui need stsenaariumid, mille puhul muudetakse vaid LRF-i. Euroopa Komisjoni ettepanek, mis sisaldab ühekordset ühikute vähendamist süsteemis ning lubab seejärel rakendada laugemat LRF-i, on asjakohane nii heite vähendamise vajaduse seisukohast kui peaks ka tagama stabiilsema süsinikuhinna.

Valitsuse poolt kinnitatud seisukoha 2.3 kohaselt toetab Eesti Euroopa Komisjoni ettepanekut, et sektoritele, mis lisatakse süsiniku piirimeetme alla, lõpetatakse lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamine 10 aasta jooksul alates 2026. aastast. **Peame vajalikuks oluliselt kiiremat tasuta ühikute jagamise lõpetamist, kuna ajalugu näitab, et tasuta kvootide jagamise tõttu on tööstussektori heite vähenemine EL-s aeglustunud, nagu on ära märkinud ka [Euroopa Kontrollikoda](#). Seda erinevalt energiasektorist, kus on leidnud aset suurem heite vähenemine tänu süsinikuturu toimimisele.** Tasuta ühikute võimaldamine on tugevalt vastuolus Euroopa Liidu toimimise ühe aluspõhimõttega – “saastaja maksab” – ning on ebaaus teiste ettevõtete ja tarbijate suhtes, kes investeerivad oma rahalisi vahendeid kliimamuutuste pidurdamisse kõigiga võrdsetel alustel. Iseäranis olukorras, kus kaalumisel on eraldi süsinikuturu loomine hoonetele ja maanteetranspordile, kus aga tasuta ühikuid ei jagata.

LULUCF sektoris Eestile seatud eesmärk

Valitsuse kinnitatud seisukoha 6.1. järgi ei toeta Eesti meile LULUCF sektoris pakutavat eesmärki siduda aastal 2030 2,5 Mt CO₂ ekvivalenti. Vabariigi Valitsuse seisukohas selgitatakse, et see ei ole saavutatav kulutõhusal viisil ja võib kahjustada oluliselt metsandussektori konkurentsivõimet. Selle põhjendamiseks viidatakse OÜ Finantsmaailm koostatud metsandussektori majandusmõju [hindangule](#), mis kujutab endast ühelehelist tabelit erinevate metsamajanduse majanduslike näitajatega aastast 2007. Tabeleid lähemalt uurides tekitab küsimusi asjaolu, et lisandväärtuse näitajad puiduühiku kohta on võrreldes 2007. aastaga praeguseks langenud ning metsanduse osakaal kogu SKPs, lisandväärtuses ja riigituludes on näitajad püsinud ning veidi tõusnud pelgalt oluliselt kasvanud raiemahtude toel.

Samasugune tendents nähtub tööhõive statistikast - sektori hõivatus ei ole oluliselt kasvanud hoolimata raiemahtude enam kui kahekordsest kasvust. **Leiame, et selline ühe majandussektori huvide keskkonnakaalutlustest kõrgemale tõstmine vaid hõlpsama ligipääsu tagamiseks puidule ei ole õigustatud. Euroopa Komisjoni pakutud LULUCF sektori eesmärk on asjakohane ning vajalik hoob metsanduse säästlikumale rajale suunamiseks.**

Eraldi väärrib taunimist valitsuse ettepaneku seletuskirja osa, mis kujutab Eestile pandud suurenevat kohustust protsentuaalselt ebamõistlikult suurena (lk.16-17), nimetades Eesti kohustuste kasvuks 409%. Sellisel moel andmete esitamine olukorras, kus skaala on mõlemas otsas lõpmatu ning protsentuaalne kasv või kahanemine sõltub eelkõige alguspunktist skaalal, on tegemist sihiliku eksitamisega. Konkreetsel juhul kasvab meie naabri Läti eesmärk nii absoluutarvudes kui ka pindalaühiku kohta oluliselt rohkem, ent protsentides väljendatuna üle 4 korra vähem. Riigi seisukohtades sellistele argumentidele tuginemine kahandab nende tõsiseltvõetavust.

Keskkonnaagentuuri ja Maaülikooli erinevate stsenaariumide [uuring](#) näitas, et uue LULUCF eesmärgi täitmine on võimalik 7,2 miljoni tihumeetri või väiksema aastase raiemahu korral. 2007-2009 olid raiemahud sellest väiksemad ning tööhõive, lisandväärtuse ja osakaalu näitajad tänasega võrreldavad. Sektori konkurentsivõime ei ole kinni kliimapoliitilistes kitsendustes, vaid võimetuses kasvatada lisandväärtust puiduühiku kohta. Selle lahendamiseks ei ole asjakohane teha keskkonnaalaseid järeleandmisi.

Oleme analüüsinud kogu valitsuse ettepaneku sisu täpsemalt ning olulisemad tähelepanekud detailsetes küsimustes on leitavad [SIIT](#).

Lugupidamisega Eestimaa Looduse Fondi, Eesti Rohelise Liikumise, Rohetiigri ja Keskkonnaõiguse Keskuse nimel

/allkirjastatud digitaalselt/

Siim Kuresoo
juhatuse liige
Eestimaa Looduse Fond